

Madártani felmérések a Börzsönyben

A Börzsöny madárvilágának részletes felmérése (ezáltal az egyes fajok elterjedésének és állomány nagyságának pontos ismerete) egyelőre várat magára. Természetesen Igazgatóságunk munkatársai a kiemelt természeti értéket jelentő fajok (melyek legtöbbször fokozottan védettséget is élveznek) esetében pontos ismeretekkel rendelkeznek, ám a közösségi jelentőségű (ún. Natura 2000 jelölő) madárfajok – így például az elterjedt örvös légykapó (*Ficedula albicollis*) vagy közép fakopáncs (*Dendrocopos medius*) – esetében ez már korántsem mondható el.

A Svájci Hozzájárulásnak (SH-4-13 projekt) köszönhetően a korábbiaknál behatóbb, aprólékosabb vizsgálat indult el 2015-ben, amely az idei évben megismétlésre kerül.

A felmérők 50 helyszínen dolgoznak erdei körülmények között, ahol egymástól 100 m-re elhelyezkedő, 50 m átmérőjű körben vesznek fel – a fészkelési időszakban, tehát május-július között – két ízben adatokat. Egy helyszín 25 pontból áll, így a hegységben elszórt módon összesen 1250 pont (azaz közel 1000 hektár!) kerül mintázásra. A klasszikus pontszámlálási módszerrel végzett felmérés eredményeképp az észlelt madárfajok fészkelési kódjai is feljegyzésre kerülnek, így az adott faj számára az élőhely megfelelőségére, minőségére is lehet következtetni. Mindez annak lesz köszönhető, hogy a madártani vizsgálatokkal érintett pontok mindegyikén folyik egy speciális erdőfelmérés is, így az adott pont élőhelyi adottságai (számos paraméter mentén) a lehető legaprólékosabb módon felvételezésre kerültek.

Bár a pontos statisztikai kiértékelés az idei eredmények után (azaz a két év együttes adataiból) várható, néhány következtetés már most is levonható.

Felmért pontok száma:	1250
Felmérési terület teljes mérete (hektár):	981
Terepnapok száma:	100
Gyűjtött adatok száma:	10.034
Észlelt madárfajok száma:	67
Védett fajok száma:	57
Fokozottan védett fajok száma:	6
Közösségi jelentőségű (Natura 2000 jelölő) fajok:	15

No	Magyar név	Latin név	Revírek száma	Védettségi fok	Natura 2000 jelölő faj
7	Örvös légykapó	<i>Ficedula albicollis</i>	445	védett	igen
15	Közép fakopáncs	<i>Dendrocopos medius</i>	153	védett	igen
21	Kék galamb	<i>Columba oenas</i>	87	védett	igen
24	Fekete harkály	<i>Dryocopus martius</i>	72	védett	igen
39	Hamvas küllő	<i>Picus canus</i>	12	védett	igen

A 2015. év során a három leggyakoribb faj az erdei pinty (*Fringilla coelebs*), a vörösbegy (*Erithacus rubecula*) és a széncinege (*Parus major*) volt, de emellett szép számmal kerültek elő ritkább (vagy ritkábbnak vélt) fajok is, amelyek közül az alábbi három, fokozottan védett és egyben közösségi jelentőségű – azaz Natura 2000 jelölő – madárfaj emelkedik ki.

Az uráli bagoly (*Strix uralensis*) ritka fészkelő a Börzsönyben, így némileg meglepő volt, hogy a felmérés során több ízben is előkerült, sőt vélhetően fészkel is a 25 pontból álló területek egyikén. Állománya évenként erősen változó (de max. 10 pár körül alakul), amely leginkább a rendelkezésre álló táplálék (erdei kisemlősök) függvénye.

A fehérhátú fakopáncs (*Dendrocopos leucotos*) a hegység egyik legfontosabb madártani értéke. Bár az elmúlt évtizedekben szerteágazó ismeretanyag gyűlt össze a faj igényeiről a Börzsönyben, a felmérés során újabb információk láttak napvilágot. A jelen vizsgálat során összesen 48 esetben detektálták, túlnyomórészt bükkösökben és gyertyános-tölgyesekben, ugyanakkor olyan élőhelyeken is, ahol korábban erre nem volt példa: cseres-tölgyesekben 300 méter alatti magasságban; fiatal cser- és kocsánytalan tölgyesben; vörös- és erdeifenyővel elegyes erdőben. A faj látványosan kötődik az álló vagy fekvő holtfákhoz, valamint jellemzően a Börzsöny központi részein került elő, a peremterületeken alig.

A kis légykapó (*Ficedula parva*) a felmérésekkor 22 alkalommal került elő, többnyire patak völgyek mentén található bükkösökben és gyertyános-tölgyesekben. Ismerve országos helyzetét és állomány nagyságát, a Börzsöny a faj egyik hazai „bástyája”. Már az első év adatainak elemzéséből leszűrhető, hogy fontos paraméter számára a lombkorona jelentős szintű, de nem teljes (90-95%-os) záródása, illetve az álló holt fa jelenléte (amely egyszerre nyújt költő- és kiülő, azaz a vadászathoz szükséges megfigyelőhelyet).

A felmérések idén is folynak, méghozzá ismétlés jellegűen – tehát az előző évvel azonos területeken, időszakban és módon. Az eredmények ismeretében a későbbiekben pontosíthatjuk illetve előrevetíthetjük a fontosabb erdőlakó madárfajok élőhelyi igényeit, amelyek révén a rájuk (és egyben általuk: hiszen számos élőlénycsoport számára ernyőfajok!) irányuló védelmi munka hatékonyabbá válhat.

Selmeczi Kovács Ádám
természetvédelmi tájegységvezető
Börzsönyi Tájegység